

PRACE NAUKOWE

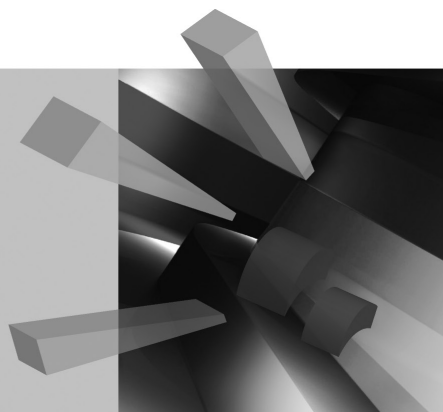
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

298

Budowa gospodarki opartej na wiedzy w Polsce – modele i doświadczenia

Redaktorzy naukowi

Mieczysław Moszkowicz

Robert Kamiński

Marek Wąsowicz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Joanna Świrska-Korlub

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-338-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Roman Chorób: Wiedza jako determinanta rozwoju innowacyjnych form powiązań integracyjnych	11
Zbigniew Chyba: Pracownicy wiedzy a kreowanie innowacji technologicznych w przedsiębiorstwach.....	19
Ryszard Rutka, Małgorzata Czerska: Ewolucja uwarunkowań partycypacji bezpośredniej w drugiej dekadzie transformacji polskiej gospodarki	27
Jarosław Domański: Postawy wobec ryzyka w badaniach organizacji <i>non profit</i>	40
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: System zarządzania środowiskowego a ekoinnowacyjność, ekowydajność, efektywność.....	48
Irena K. Hejduk, Wiesław M. Grudzewski, Monika Wańtuchowicz: Zaufanie w zintegrowanym modelu <i>sustainable enterprise</i>	56
Honorata Howaniec: Polityka klastrowa w Polsce a innowacyjność MSP....	71
Wiesław Kotarba: Problemy ochrony dóbr niematerialnych.....	83
Rafał Krupski, Katarzyna Piórkowska: Użyteczność wiedzy i innych zasobów niematerialnych dla innowacji i replikacji w badaniach empirycznych.....	93
Joanna Kurowska-Pysz: Rola pracowników wiedzy w działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	105
Anna Kwiotkowska: Przedsiębiorstwa odpryskowe jako forma współpracy nauki i biznesu. Modele konfiguracyjne.....	113
Mieczysław Moszkowicz: Wiedza i kompetencje w gospodarce.....	120
Edmund Pawłowski: Zmiany w strukturach organizacyjnych polskich przedsiębiorstw w kontekście rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.....	128
Jadwiga Rudek: Rynek pracy w Unii Europejskiej jako element gospodarki opartej na wiedzy.....	138
Łukasz Skowron: Holistyczny model relacyjny motywacji pracownika i satysfakcji klienta.....	145
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz: Wymagania kwalifikacyjne wobec kadr nowoczesnej gospodarki.....	153
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska: Dostawcy w łańcuchu dostaw w kształtowaniu innowacyjności polskiego przemysłu – studia przypadków.....	162

Stefan Trzecieliński: Niektóre symptomy zmiany strategii przedsiębiorstw. Wstępne wyniki badań wpływu GOW	170
Małgorzata Wachowska: Problem nadmiernej podaży wiedzy w warunkach gospodarki opartej na wiedzy	179
Łukasz Wawrzynek: Efektywność procesów w oparciu o wiedzę na przykładzie wdrożenia standaryzacji w organizacji międzynarodowej.....	187
Grażyna Węgrzyn: Sektor usług w gospodarce opartej na wiedzy a zmiany w zatrudnieniu	196
Magdalena K. Wyrwicka: <i>Foresight</i> sieci gospodarczych w kontekście transformacji wiedzy. Wyniki badań na przykładzie Wielkopolski.....	205
Przemysław Zbierowski: Przedsiębiorczość i innowacje w gospodarce opartej na wiedzy – wyniki badań Globalnego Monitora Przedsiębiorczości...	216

Summaries

Roman Chorób: Knowledge as a determinant of innovative structures of integration links development.....	18
Zbigniew Chyba: Knowledge workers and the creation of technological innovations in enterprises	26
Ryszard Rutka, Małgorzata Czarska: The evolution of direct participation determinants in the second decade of Polish economy transformation.....	39
Jarosław Domański: Attitudes to risk in the research of nonprofit organizations.....	47
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: Environmental Management System and the eco-innovation, eco-efficiency, ecological effectiveness.....	55
Irena K. Hejduk, Wiesław M. Grudzewski, Monika Wańtuchowicz: Trust in sustainable enterprise integrated model.....	70
Honorata Howaniec: Cluster policy in Poland and innovation of SME's.....	82
Wiesław Kotarba: Problems in the protection of intangible goods	92
Rafał Krupski, Katarzyna Piórkowska: Usefulness of knowledge and other intangible resources for innovation and replication in empirical research	104
Joanna Kurowska-Pysz: The role of knowledge workers in the innovative activities of companies	112
Anna Kwiotkowska: Academic enterprise as a form of cooperation between science and business. Configurational models.....	119
Mieczysław Moszkowicz: Knowledge and competence in economy	127
Edmund Pawłowski: Changes in organizational structures of Polish enterprises in the context of knowledge based economy development.....	137
Jadwiga Rudek: Labor market in the European Union as an element of knowledge based economy	144
Łukasz Skowron: Holistic relational model of employee's motivation and customer's satisfaction.....	152

Elżbieta Izabela Szczepankiewicz: Qualification requirements for the staff of modern economy	161
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska: Suppliers in the supply chain in the formation of Polish industry innovativeness. Case study	169
Stefan Trzcieliński: Some symptoms of change of business strategy. Preliminary results of the impact of KBE	178
Małgorzata Wachowska: Problem of excessive supply of knowledge in the conditions of knowledge-based economy	186
Łukasz Wawrzynek: Effectiveness of processes based on knowledge on the example of implementation of standardization in an international organization	195
Grażyna Węgrzyn: Shifting employment patterns in the service sector of knowledge-based economy	204
Magdalena K. Wyrwicka: Foresight of economic networks in the context of knowledge transformation. Research findings in Wielkopolska region	215
Przemysław Zbierowski: Entrepreneurship and innovations in knowledge based economy – Global Entrepreneurship Monitor empirical research....	225

Przemysław Zbierowski

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACJE W GOSPODARCE OPARTEJ NA WIEDZY – WYNIKI BADAŃ GLOBALNEGO MONITORA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Streszczenie: W artykule przedstawiono wyniki badań Globalnego Monitora Przedsiębiorczości w roku 2011 w zakresie postaw przedsiębiorczych, dążenia do wykorzystania szansy i innowacji, poziomu przedsiębiorczości we wczesnym stadium działalności oraz wpływu czynników społeczno-ekonomicznych na te zjawiska. Wyniki badań wskazują, że intencje przedsiębiorcze, rozpoznanie szansy oraz samoocena wiedzy i umiejętności pozytywnie wpływają na poziom przedsiębiorczości, a strach przed porażką ma na niego wpływ negatywny. Spośród czynników społeczno-ekonomicznych na poziom przedsiębiorczości oddziałują polityka rządu, programy rządowe oraz infrastruktura fizyczna.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, Globalny Monitor Przedsiębiorczości, Global Entrepreneurship Monitor.

1. Wstęp

Przedsiębiorczość indywidualna jest bez wątpienia motorem napędowym gospodarki opartej na wiedzy i najważniejszym czynnikiem rozwoju społeczno-ekonomicznego. Dlatego tak istotne jest dogłębne zrozumienie procesu przedsiębiorczości, w szczególności podstaw podejmowania decyzji o otwarciu działalności gospodarczej, czynników, które mają na nią wpływ, wraz z uwarunkowaniami kulturowymi i ekonomicznymi. W tym zakresie wiele pytań pozostaje jeszcze bez odpowiedzi. Wiadomo, że osoby rozpoczynające działalność gospodarczą kierują się wieloma różnymi motywami: od czysto ekonomicznych, przez społeczne, po chęć realizacji, nie wiadomo jednak, jaka konfiguracja motywacji najbardziej się przyczynia do sukcesu przedsięwzięcia. Przedsiębiorczy pracownicy są cenni dla przedsiębiorstw, ciągle jednak poszukuje się metod maksymalnego wykorzystania ich potencjału. Na takie właśnie pytania stara się odpowiedzieć projekt Globalny Monitor Przedsiębiorczości (GEM – Global Entrepreneurship Monitor). Jest to największy i najbardziej prestiżowy projekt badawczy w zakresie przedsiębiorczości, który koncentruje się

na działalności przedsiębiorczej we wczesnym stadium działalności. Jest to projekt czysto naukowy, co pozwala mu na uzyskiwanie głębszego wglądu w proces przedsiębiorczości.

W niniejszym artykule zaprezentowane są kluczowe wyniki badań GEM, dotyczące postaw przedsiębiorczych oraz wynikającego z nich poziomu działalności przedsiębiorczej we wczesnym stadium oraz innowacji w różnych krajach. Przedstawiony jest również wpływ czynników otoczenia społeczno-ekonomicznego na poziom przedsiębiorczości. Zaprezentowane wyniki badań mają charakter autorski, w części były publikowane w raporcie z badań GEM w Polsce w 2011 r., część wyników jest całkowicie nowa, została przygotowana wyłącznie na potrzeby niniejszego artykułu. Również cel badań i hipotezy wyznaczono wyłącznie na potrzeby niniejszego tekstu. Przeprowadzone analizy zostały wykonane przez jego autora.

2. Poziom postaw i aktywności przedsiębiorczej

Istnieje wiele dowodów na to, że poziom intencji i postaw przedsiębiorczych przekłada się w efekcie na poziom przedsiębiorczości na poziomie kraju [Nagy i in. 2011]. Najistotniejszym czynnikiem mającym wpływ na poziom aktywności przedsiębiorczej są intencje przedsiębiorcze – zamiar rozpoczęcia nowej działalności gospodarczej. Proces przedsiębiorczości jest jednak znacznie bardziej skomplikowany, same intencje przedsiębiorcze poprzedzone są procesem mentalnym zachodzącym w głowach przyszłych przedsiębiorców. Najważniejszymi elementami tego procesu są rozpoznanie szansy, samoocena umiejętności przedsiębiorczych oraz pokonanie strachu przed porażką.

Bez wątplenia początkiem procesu przedsiębiorczości jest rozpoznanie szansy przedsiębiorczej i chęć jej wykorzystania [Webb i in. 2011; Sarasvathy i in. 2003; Cha, Bae 2010]. Mowa oczywiście o przedsiębiorczości *sensu stricto*, opartej na szansie (*opportunity-based entrepreneurship*), która ma wysoki potencjał wzrostu. Kolejnym krokiem w procesie przedsiębiorczości jest pozytywna samoocena wiedzy i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości [Nehete, Nakhede, Mahajan 2011]. Tylko osoby pewne swoich umiejętności decydują się na otwarcie firmy. Potrzebny do tego jest jeszcze jeden czynnik – pokonanie strachu przed porażką [Vaillant, Lafuente 2007]. Taki proces, który dodatkowo jest umieszczony w specyficznym otoczeniu społeczno-ekonomicznym, w efekcie prowadzi do rozpoczęcia działalności gospodarczej [Korsgaard 2011]. W badaniach na poziomie globalnym, kiedy jednostkami analizy są poszczególne kraje, a zmienne stanowią poziom postaw przedsiębiorczych oraz poziom aktywności przedsiębiorczej, można zakładać, że w krajach, w których poziom postaw przedsiębiorczych jest wyższy, wyższy będzie również poziom przedsiębiorczości [Bosma, Schutjens 2011]. Można zatem postawić następującą hipotezę:

H1: Poziom postaw przedsiębiorczych wpływa na poziom przedsiębiorczości we wczesnym stadium działalności.

Niewątpliwie na proces ten wpływ ma szeroki zestaw czynników społeczno-ekonomicznych, takich jak: programy i polityka rządu [Borożan, Barković, Maliszewska-Nienartowicz 2005], poziom edukacji przedsiębiorczości na różnych poziomach [Thompson, Jones-Evans, Kwong 2010], infrastruktura fizyczna czy też normy kulturowe i społeczne [Busenitz, Gomez, Spencer 2000]. Otoczenie przedsiębiorczości tworzy mniej lub bardziej sprzyjające warunki do zakładania i rozwoju nowych przedsięwzięć gospodarczych. Znaczenie polityki rządu jest szczególnie istotne w zakresie tworzenia i egzekwowania prawa, a także stwarzania jasnych i prostych reguł dla działalności gospodarczej. Edukacja przedsiębiorczości wpływa pozytywnie na tworzenie firm, szczególnie edukacja nastawiona na przekazywanie konkretnych umiejętności w zakresie prowadzenia firmy. Infrastruktura fizyczna, w tym sieć drogowa, kolejowa, informatyczna, jest niezbędna do prowadzenia działalności, a normy społeczne i kulturowe mogą działać jako czynnik wspierający przedsiębiorczość lub ją ograniczający. Można zatem postawić następującą hipotezę:

H2: Czynniki społeczno-ekonomiczne wpływają na poziom przedsiębiorczości we wczesnym stadium działalności.

3. Metodologia GEM

Globalny Monitor Przedsiębiorczości został powołany do życia w roku 1997 przez przedstawicieli London Business School i Babson College. Pierwsze badania zostały przeprowadzone w roku 1999. Misją GEM jest przyczynianie się do globalnego rozwoju ekonomicznego poprzez przedsiębiorczość. Badania w ramach GEM są oparte na stworzonych na bazie wieloletniego dorobku nauki o przedsiębiorczości modelach teoretycznych. Dwa najważniejsze modele teoretyczne to model zależności istniejących w gospodarce, których efektem jest rozwój, oraz model indywidualnego procesu przedsiębiorczego. Model zależności gospodarczych GEM opiera się na kilku istotnych założeniach. Po pierwsze, stan gospodarki jest silnie zależny od dynamicznego sektora przedsiębiorczości. Zależność ta zachodzi na wszystkich etapach rozwoju gospodarczego, może ona jednak mieć różne nasilenie i charakter. Przedsiębiorczość z przymusu, szczególnie w gorzej rozwiniętych gospodarczo regionach lub tych cierpiących na czasowy wzrost bezrobocia, może wspomagać gospodarkę, gdy opcje zatrudnienia są ograniczone. Bardziej rozwinięte gospodarki tworzą większą liczbę szans przedsiębiorczych w wyniku swojego bogactwa i potencjału innowacyjnego, z drugiej jednak strony oferują one większą liczbę miejsc pracy dla osób, które mogłyby zostać przedsiębiorcami. Po drugie, potencjał przedsiębiorczy gospodarki jest oparty na jednostkach obdarzonych zdolnością i motywacją do rozpoczęcia działalności gospodarczej i może być wzmocniony przez pozytywny społeczny odbiór przedsiębiorczości. Przedsiębiorczość o wysokim potencjale wzrostu jest też głównym czynnikiem tworzenia nowych miejsc pracy, a konkurencyjność państw jest tworzona przez firmy innowacyjne i wychodzące poza granice kraju.

GEM wykorzystuje w swoich badaniach złożony model zależności społeczno-ekonomicznych. Ukazuje on, jak przedsiębiorczość jest kształtowana przez czynniki na poziomie krajowym, zakłada również istnienie trzech podstawowych składników przedsiębiorczości: nastawienia, działań i aspiracji. Te trzy elementy występują w modelu w formie konglomeratu, który tworzy innowacje, wzrost ekonomiczny i miejsca pracy, szczegółowe interakcje pomiędzy elementami modelu nie są natomiast analizowane. GEM dokonuje pomiaru czynników na poziomie krajowym za pomocą ankietowania ekspertów w zakresie przedsiębiorczości, natomiast składniki przedsiębiorczości mierzone są za pomocą badania populacji dorosłych. Zestawienie tych dwóch podejść pozwala na tworzenie danych na poziomie zarówno makro, dotyczących krajów, jak i na poziomie mikro, dotyczących poszczególnych jednostek.

Od początku swojej działalności GEM podejmuje próby zbadania zależności między przedsiębiorczością a wzrostem gospodarczym. W tym celu stworzony został model zależności. Jego podstawą są czynniki ramowe przedsiębiorczości – czynniki otoczenia krajowego, które kształtują działalność przedsiębiorczą. W początkach istnienia projektu zestaw składał się z dziewięciu czynników, które później uzupełniono w toku prowadzenia badań. Znaczenie tych czynników rośnie w miarę rozwoju ekonomicznego.

GEM posługuje się kilkoma kryteriami, według których różnicuje działalność przedsiębiorczą. Wynikiem ich zastosowania są wskaźniki, które wykorzystywano w projekcie. TEA (*Total Early-stage Entrepreneurial Activity* – całkowita przedsiębiorczość we wczesnym stadium) jest centralnym wskaźnikiem stworzonym w badaniach GEM. Oznacza procent ludności w wieku produkcyjnym, która jest zaangażowana w zakładanie działalności gospodarczej lub prowadzenie nowej firmy. W modelu procesu przedsiębiorczości GEM do całkowitej przedsiębiorczości we wczesnym stadium zalicza się preprzedsiębiorców i nowych przedsiębiorców, nie zalicza się zaś do niej dojrzałych firm. Metodologia wyliczania wskaźnika TEA jest dość złożona i opiera się na odpowiedziach na kilka pytań dotyczących zamiarów oraz działań podejmowanych w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Należy podkreślić, że wskaźnik TEA nie mierzy udziału ludności prowadzącej działalność gospodarczą, ale mierzy udział ludności zakładającej ją i prowadzącej ją we wczesnym stadium. Jest w tym kontekście wskaźnikiem wyprzedzającym, pozwala bowiem na prognozowanie intensywności działalności gospodarczej w społeczeństwie.

4. Projekt i wyniki badań

W celu testowania hipotez badawczych przeprowadzono badania empiryczne na próbie 55 krajów. Wykorzystano analizę wskaźników postaw przedsiębiorczych, aktywności przedsiębiorczej, a następnie analizę korelacji między postawami przedsiębiorczymi, czynnikami społeczno-ekonomicznymi oraz poziomem aktywności przedsiębiorczej.

W zakresie postaw i percepcji przedsiębiorczości najbardziej istotnymi kategoriami poddawanymi badaniu są: rozpoznawanie szans biznesowych, samoocena posiadania wiedzy i umiejętności niezbędnych w procesie wykorzystania szans biznesowych, strach przed porażką w działalności przedsiębiorczej oraz zamiar rozpoczęcia działalności. GEM dokonuje również ilościowego pomiaru zmiennych kulturowych (obok pomiaru jakościowego w badaniu NES). Elementami kultury poddawanymi pomiarowi są: postrzeganie przedsiębiorczości jako dobrej ścieżki kariery, status społeczny przedsiębiorców oraz uwaga mediów poświęcana przedsiębiorczości.

Intencje przedsiębiorcze mierzone są jako odsetek osób wśród ludności w wieku 18-64 lata, które w ciągu trzech lat zamierzają założyć działalność gospodarczą. Intencje przedsiębiorcze wyraźnie maleją wraz ze wzrostem rozwoju gospodarczego – w krajach rozwiniętych mniej ludzi zamierza rozpocząć biznes. Średnia dla krajów zorientowanych na czynniki produkcji wynosi 34,15%, dla krajów zorientowanych na efektywność – 28,27%, natomiast dla krajów zorientowanych na innowacje – jedynie 12,35%. Polska, z wynikiem 26,94%, znajduje się nieznacznie poniżej średniej dla swojej grupy krajów. Wynik ten plasuje też Polskę mniej więcej w połowie gospodarek zorientowanych na efektywność. Co interesujące, wyniki w tym zakresie wydają się uwarunkowane nie tylko kulturowo, ale również geograficznie – kraje wschodnie prezentują niskie wyniki (Rosja – 6,18%, Malezja – 11,25), kraje europejskie mieszczą się w okolicach średniej, a kraje południowoamerykańskie prezentują wyniki wysokie (Chile – 48,61%, Kolumbia – 58,46%). Wartość tego wskaźnika polega na jego wyprzedzającym charakterze – na jego podstawie można przewidywać poziom przedsiębiorczości we wczesnym etapie w najbliższych latach.

Proces przedsiębiorczości rozpoczyna się od dostrzeżenia szansy biznesowej i chęci wykorzystania jej. W Polsce występuje, niestety, niski wskaźnik osób dostrzegających szanse biznesowe. Jest on mierzony przez odsetek osób, które uważają, że w ich okolicy panują dobre warunki do rozpoczęcia działalności w ciągu najbliższych 6 miesięcy. Również ten wskaźnik spada wraz z rozwojem gospodarczym – dla krajów zorientowanych na czynniki produkcji średnia wynosi 53,58%, dla krajów zorientowanych na efektywność – 40,25%, a dla krajów zorientowanych na innowacje – 34,92%. W Polsce nieco poniżej jednej trzeciej (33,1%) osób dostrzega szanse biznesowe. Jedynie w ośmiu przypadkach w grupie krajów zorientowanych na efektywność wskaźnik ten jest niższy; są to kraje europejskie. Również ten wskaźnik sugeruje, jaki będzie poziom przedsiębiorczości w przyszłości.

W procesie przedsiębiorczości, po rozpoznaniu szansy biznesowej, następuje autoweryfikacja umiejętności i wiedzy. Przedsiębiorcy zadają sobie pytanie, czy ich zdolności i doświadczenie pozwalają na wykorzystanie szansy i odniesienie sukcesu w biznesie. Pod względem samooceny wiedzy i umiejętności niezbędnych do rozpoczęcia działalności gospodarczej Polska mieści się prawie dokładnie na średniej dla swojej grupy krajów – 51,99% osób uważa, że posiada wiedzę i umiejętności w porównaniu ze średnią wynoszącą 52,01%. Podobnie jak w przypadku innych wskaź-

ników średnia dla krajów gorzej rozwiniętych jest wyższa – 59,05%, a dla krajów lepiej rozwiniętych jest zaś niższa – 40,57%.

Istotnym czynnikiem ograniczającym poziom przedsiębiorczości na poziomie krajowym jest strach przed porażką. Mimo rozpoznania i chęci wykorzystania szansy i pozytywnej oceny swoich możliwości niektórzy przedsiębiorcy rezygnują z rozpoczęcia prowadzenia biznesu w obawie przed porażką. W Polsce duży, wyższy niż w porównywalnych krajach, jest natomiast strach przed porażką, który może być istotnym czynnikiem wstrzymującym przedsiębiorczość. 56,05% Polaków uważa, że strach przed porażką może ich powstrzymać przed założeniem działalności. Wynik ten jest wyższy od średnich we wszystkich grupach krajów (34,23, 37,18 i 43,09% odpowiednio dla krajów zorientowanych na czynniki produkcji, efektywność i innowacje). Jedynie w trzech krajach (Tajlandia – 60,47%, Bangladesz – 63,05% i Grecja 67,59%) wskaźnik ten jest wyższy. Wskazuje to na wysoki stopień niepewności dotyczący prowadzenia biznesu. Wyniki innych badań wskazują, że może być to związane ze skomplikowanym i z często zmieniającym się prawem oraz z procedurami administracyjnymi, nie bez znaczenia jest też spowolnienie gospodarcze dostrzegalne w większości krajów.

Istotne dla analizy postaw i percepcji przedsiębiorczości wydaje się porównanie Polski z krajami z naszego regionu, o podobnej historii i znajdujących się na podobnym etapie przemian gospodarczych. W tabeli 1 przedstawiono porównanie zmienionych kulturowych w państwach Grupy Wyszehradzkiej – w Polsce, Czechach, na Słowacji i Węgrzech.

Tabela 1. Poziom postaw przedsiębiorczych

Wyszczególnienie	Polska	Czechy	Słowacja	Węgry
Intencje przedsiębiorcze	26,94	14,62	24,43	21,9
Rozpoznawanie szansy	33,1	23,9	23,08	14,22
Zdolności przedsiębiorcze	51,99	39,22	52,92	39,98
Strach przed porażką	54,05	39,84	44,76	44,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GEM.

W tym porównaniu obraz postaw i percepcji przedsiębiorczości w Polsce jest dość pozytywny. Więcej osób niż w porównywalnych krajach przejawia intencje przedsiębiorcze, w porównaniu z Czechami wynik ten jest przeszło dwukrotnie wyższy. Znacznie wyższy niż w innych krajach jest też wskaźnik rozpoznawania szansy. Czechy i Słowacja prezentują podobny poziom (9-10%), niższy niż w Polsce, natomiast na Węgrzech sytuacja w tym względzie jest wyjątkowo trudna, co może być związane z jednej strony z kryzysem gospodarczym, z drugiej – z trudnymi reformami, których realizacji podjął się węgierski rząd. Na podobnym poziomie jak na Słowacji, za to znacznie wyższym niż w Czechach i na Węgrzech, kształtuje się wskaźnik samooceny wiedzy i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości. Jak już

wcześniej wspomniano, w Polsce jest odczuwany bardzo wysoki strach przed porażką w biznesie. Również porównanie z południowymi sąsiadami daje niepokojące wyniki; strach przed porażką jest tam od 9 do 15 punktów procentowych niższy.

W poziomie przedsiębiorczości we wczesnym stadium między krajami na świecie istnieją znaczące różnice. Tabela 2 przedstawia wyniki dla wszystkich krajów biorących udział w projekcie.

Tabela 2. Poziom aktywności przedsiębiorczej

Kraje	TEA	Kraje	TEA
Słowenia	3,65	RPA	9,14
Rosja	4,57	Algieria	9,26
Dania	4,63	Meksyk	9,62
Malezja	4,92	Rumunia	9,89
Japonia	5,22	Australia	10,5
Niemcy	5,62	Litwa	11,26
Belgia	5,69	Łotwa	11,85
Francja	5,73	Turcja	11,87
Szwecja	5,8	USA	12,34
Hiszpania	5,81	Barbados	12,6
ZEA	6,19	Bangladesz	12,77
Finlandia	6,25	Jamajka	13,71
Węgry	6,29	Słowacja	14,2
Szwajcaria	6,58	Iran	14,54
Singapur	6,6	Brazylia	14,89
Norwegia	6,94	Wenezuela	15,43
Irlandia	7,25	Urugwaj	16,72
Wielka Brytania	7,29	Gwatemala	19,31
Chorwacja	7,32	Tajlandia	19,51
Portugalia	7,54	Argentyna	20,78
Czechy	7,64	Panama	20,78
Korea Południowa	7,82	Kolumbia	21,44
Tajwan	7,91	Trynidad i Tobago	22,67
Grecja	7,95	Peru	22,89
Bośnia i Hercegowina	8,1	Chile	23,69
Holandia	8,21	Chiny	24,01
Polska	9,03	Nigeria	34,99
Pakistan	9,07	średnia	11,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GEM.

Najniższy poziom przedsiębiorczości we wczesnym stadium odnotowano w Słowenii. Jedynie 3,65% osób w wieku 18-64 lata jest zaangażowanych w rozpoczęcie działalności gospodarczej lub prowadzenie młodego biznesu. Najwyższy poziom przedsiębiorczości ma miejsce w Nigerii, gdzie ponad jedna trzecia ludności

(34,99%) zakłada lub prowadzi działalność we wczesnym stadium. Należy zaznaczyć, że dane badania populacji dorosłych pozyskane w Nigerii nie spełniały wszystkich wymagań GEM, dlatego powinny być analizowane z uwzględnieniem tego zastrzeżenia. Nieważona średnia dla wszystkich krajów wynosi 11,39%. Polska, ze wskaźnikiem TEA na poziomie 9,03%, mieści się nieznacznie poniżej średniej i jeszcze bliżej mediany, którą wyznacza Pakistan na poziomie 9,07.

W tabeli 3 zaprezentowano korelacje między czynnikami społeczno-ekonomicznymi, postawami przedsiębiorczymi i poziomem aktywności przedsiębiorczej (TEA).

Tabela 3. Korelacje między czynnikami społeczno-ekonomicznymi, postawami przedsiębiorczymi i poziomem aktywności przedsiębiorczej

Wyszczególnienie	Polityka rządu	Polityka rządu (podatki, biurokracja)	Programy rządowe	Poziom podstawowej i średniej edukacji przedsiębiorczości	Poziom wyższej edukacji przedsiębiorczości	Infrastruktura fizyczna	Normy kulturowe i społeczne	TEA
Intencje przedsiębiorcze	-0,182	-0,247	-0,250	-0,220	0,143	-0,457**	0,136	0,583**
	0,211	0,087	0,083	0,129	0,328	0,001	0,351	0,000
Rozpoznawanie szansy	0,083	0,070	0,031	0,261	0,406**	-0,128	0,453**	0,601**
	0,571	0,632	0,834	0,071	0,004	0,381	0,001	0,000
Zdolności przedsiębiorcze	-0,342*	-0,377**	-0,294*	-0,242	0,069	-0,413**	0,046	0,701**
	0,016	0,008	0,041	0,094	0,640	0,003	0,756	0,000
Strach przed porażką	0,158	0,064	0,182	0,163	0,057	0,111	-0,022	-0,388**
	0,277	0,661	0,211	0,265	0,699	0,449	0,882	0,006
TEA	-0,295*	-0,242	-0,339*	-0,189	0,148	-0,381**	0,202	1
	0,040	0,094	0,017	0,192	0,309	0,007	0,164	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GEM.

Poziom aktywności przedsiębiorczej jest bardzo silnie skorelowany ze wszystkimi postawami przedsiębiorczymi. Daje to podstawy do przyjęcia hipotezy H1. Również między czynnikami społeczno-ekonomicznymi a poziomem aktywności przedsiębiorczej zachodzą korelacje. Interesujące jest, że są to korelacje wyłącznie negatywne. Daje to podstawy do przyjęcia hipotezy H2.

5. Zakończenie

Nie jest zaskoczeniem, że poziom postaw przedsiębiorczych powiązany jest z poziomem aktywności przedsiębiorczej. W krajach, gdzie wielu obywateli przejawia intencje przedsiębiorcze, dostrzega szanse biznesowe, pozytywnie ocenia swoją wiedzę i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości oraz potrafi pokonać strach przed porażką, musi występować wysoki poziom działalności przedsiębiorczej.

Nieco bardziej interesująca jest sytuacja w przypadku zależności między czynnikami społeczno-ekonomicznymi a poziomem przedsiębiorczości. Występują tu

zależności negatywne, co może świadczyć o tym, że pozytywna polityka rządu, programy rządowe oraz wysoki stan infrastruktury fizycznej negatywnie wpływają na zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej. Wy tłumaczenie jest jednak inne. W krajach o niższym poziomie rozwoju gospodarczego występuje wyższy poziom przedsiębiorczości. W krajach tych mniej efektywna jest polityka rządu, niższy jest poziom edukacji w zakresie przedsiębiorczości oraz poziom infrastruktury fizycznej, co w znacznym stopniu zaburza wyniki badań.

Wyniki niniejszego artykułu wnoszą wkład w rozwój teorii przedsiębiorczości i mogą się praktycznie przyczynić do rozwoju praktyki przedsiębiorczości, szczególnie w dziedzinie polityki kształtowania przedsiębiorczości na poziomie krajowym. W zakresie rozwoju teorii przedsiębiorczości istotne jest wskazanie zależności między postawami przedsiębiorczymi z poziomem przedsiębiorczości oraz między czynnikami politycznymi i kulturowymi a poziomem postaw przedsiębiorczych i poziomem przedsiębiorczości. Wyniki dają również jasne wskazówki co do kształtowania polityki przedsiębiorczości i tworzenia norm kulturowych w celu wspierania zakładania działalności gospodarczej.

Literatura

- Borozan D., Barkovic I, Maliszewska-Nienartowicz J., *Government policies supporting SME development: Croatian and Polish perspective*, Enterprise in Transition: International Conference Proceedings, 2005.
- Bosma N., Schutjens V., *Understanding regional variation in entrepreneurial activity and entrepreneurial attitude in Europe*, "Annals of Regional Science" 2011, vol. 47, no. 3.
- Bosma N., Wennekers S., Amoros J.E., *Global Entrepreneurship Monitor. 2011 Extended Report: Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across the Globe*, Global Entrepreneurship Research Association, London 2012, s. 12.
- Busenitz L.W., Gomez C., Spencer J.W., *Country institutional profiles: Unlocking entrepreneurial phenomena*, "Academy of Management Journal" 2000, vol. 43, no. 5.
- Cha M.-S., Bae Z.-T., *The entrepreneurial journey: From entrepreneurial intent to opportunity realization*, "Journal of High Technology Management Research" 2010, vol. 21, no. 01.
- Korsgaard S., *Entrepreneurship as translation: Understanding entrepreneurial opportunities through actor-network theory*, "Entrepreneurship & Regional Development" 2011, vol. 23, no. 7-8.
- Nagy A., Pete S., Lehel-Zoltan G., Petru T.P., Benyovszki A., *Entrepreneurial perceptions and activity – differences and similarities in four Eastern European countries*, "Theoretical & Applied Economics" 2011, vol. 17, no. 8.
- Nehete R.S., Narkhede B.E., Mahajan S.K., *Investigation of entrepreneurial skills for better performance of manufacturing SMEs*, "International Journal of Engineering Science & Technology" 2011, vol. 3, no. 7.
- Sarasvathy S.D., Dew N., Velamuri S.R., Venkataraman S., *Three views of entrepreneurial opportunity*, [w:] *Handbook of Entrepreneurship Research. An Interdisciplinary Survey and Introduction*, Z.J. Acs, D.B. Audretsch (red.), Kluwer Academic Publishers, Boston 2003, s. 141-160.
- Thompson P., Jones-Evans D., Kwong C.C.Y., *Education and entrepreneurial activity: A comparison of white and South Asian men*, "International Small Business Journal" 2010, vol. 28, no. 2.

Vaillant Y., Lafuente E., *Do different institutional frameworks condition the influence of local fear of failure and entrepreneurial examples over entrepreneurial activity?*, "Entrepreneurship & Regional Development" 2007, vol. 19, no. 4.

Webb J., Ireland R., Hitt M., Kistruck G., Tihanyi L., *Where is the opportunity without the customer? An integration of marketing activities, the entrepreneurship process, and institutional theory*, "Journal of the Academy of Marketing Science" 2011, vol. 39, no. 4.

ENTREPRENEURSHIP AND INNOVATIONS IN KNOWLEDGE BASED ECONOMY – GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR EMPIRICAL RESEARCH

Summary: The paper presents the results of Global Entrepreneurship Monitor research in 2011 in the field of level of entrepreneurial activity, entrepreneurial attitudes and the impact of social and economic factors on those phenomena. The results show that entrepreneurial intent, opportunity recognition and the assessment of knowledge and skills positively influence the level of entrepreneurship while fear of failure has the negative impact. Among social and economic factors the antecedents of level of entrepreneurship are: government policy, government programs and physical infrastructure.

Keywords: entrepreneurship, Global Entrepreneurship Monitor.